VIIKONVAIHDE

PASSIPAIKALLA

Vanhat rajat pysyvät

Valtakunnan ylituomari, toimittaja **Risto Uimonen** julisti presidentinvaalin ratkaisun paikan: **Pekka Haavisto** (vihr.) hävisi homosuhteensa vuoksi.

Voi olla, mutta ainakin yksi Suomen politiikan perusjako säilyi kirkkaana. Aina vastakkain joutuessaan suomettarelaiset saavat kaksi kolmasosaa ja nuorsuomalaiset yhden kolmasosan äänistä. Näin on ollut valtakunnassa toista sataa vuotta vaaleista ja vaalitavasta riippumatta.

Toinenkin vanha raja loisti taas ensimmäisellä kierroksella. Vaalipiirikohtaisesti tarkastellen **Paavo Väyrynen** oli vahva kevään 1918 rintaman rajan valkoisella puolella. Haavisto oli häntä vahvempi vanhassa punaisessa Suomessa.

Ihmiset voivat keksiä valinnoilleen mitä ihmeellisimpiä, hienojakin selityksiä. Vaalikopissa toimitaan omantunnon mukaan. Todelliset rajat pysyvät sukupolvesta toiseen.

Hallitus luimistelee

Jyrki Kataisen (kok.) hallitus toimii monin tavoin raukkamaisesti. Suurten leikkausten alku niputettiin vaalien yli, vaikka kaikki oli valmista jo viime vuonna. Poliittiset päätökset markkinoitiin virkamiesten puolueettomina selvityksinä. Ministerit kohauttelevat hartioitaan. Eduskunnan on lyötävä kumileimansa mukisematta.

Talouselämä on samassa juonessa. Uskooko joku, että Nokia siirsi irtisanomisensa sattumalta Salon suuren pojan triumfin yli?

Kuntaministeri **Henna Virkkunen** (kok.) esitteli kuntauudistuksena heti keskiviikkona 500:lle kuntien talouspäättäjälle. Tämäkin ministeri vetäytyi virkamiesten selän taakse. Hän piilotteli pakkoliitoskorttia, joka selvitykseen kirkkaasti kuuluu, ja puolusteli järjetöntä kiirettä.

Kiuruveden miehet **Eero Lämsä** ja **Jouko Tenhunen** ottivat keskustelussa ministerin luokalle. Virkkunen tylytti, että haja-asutusalueiden ihmisten palvelujen turvaksi ei tule lakeja. Kunnat itse päättävät ja uudistuksen tavoitteena on tehokkuus.

Turvataanko liitettävien pikkukuntien edustus suurkunnan päätöksenteossa? Virkkusen mukaan valtuutetut edustavat puolueitaan eikä alueita.

Juhlavuosi avattiin

Tiistaina käynnistyi iloinen juhlavuosi. Huomasin, että tulee 40 vuotta siitä, kun sain alkaa toimittajana seurata Paavo Väyrysen pyrkimystä keskustapuolueen puheenjohtajaksi.

Jyväskylän Hippoksen kuplahallissa 1972 **Johannes Virolainen** voitti jälleen ylivoimaisesti. Väyrynen nousi yllättäen kakkoseksi, kun **Ahti Karjalaisen** kabineteissa tukema **Jaakko Pajula** luopui ennen äänestystä.

Väyrynen menestyi presidentinvaalissa omana itsenään selvästi paremmin kuin **Mari Kiviniemen** johtama keskusta vuosi sitten eduskuntavaaleissa. Väistämättä Väyrysen velvollisuus on haastaa istuva puheenjohtaja.

Kiviniemi ei ole mikään cityliberaali, vaikka heitä hyysäänkin. Sen sijaan hän on edelleen henkisesti porvarihallituksen vastuuministeri, joka ei saa millään oppositiovaihdetta päälle Jyrki Kataisen hallitusta vastaan.

Väyrynen iski heti tuohon Kiviniemen kolmen vartin kokoomuslaisuuteen. Hänelle oppositioasenne Kataisen hallituksen on luonteva jatko kampanjalleen **Sauli Niinistöä** (kok.) ja **Paavo Lipposta** (sd.) vastaan. Kiviniemen tehtävänä on nyt houkutella keskustan jäsenvaaliin mahdollisimman monta eurokriittistä ehdokasta Väyrysen rintamaa hajottamaan.

Sopuisuus lahoaa

Vaalikauden alussa eduskunta uhkuu sopuisuutta. Puhemiehistö valitaan ilmoitusasiana. Vaalikauden edetessä sopuisuus lahoaa.

Viime vuonna **Eero Heinäluoma** (sd.) sai puhemiesvaalissa 168 ääntä, nyt enää 156. Tyhjiä ääniä oli peräti 17. Miettiköön sitä.

Korostettua yksimielisyyttä osoitetaan usein varapuhemiestä valittaessa. **Pekka Ravi** (kok.) sai 174 ääntä, viimeksi 173.

Eniten on romahtanut toisen varapuhemiehen **Anssi Joutsenlahden** (ps.) kannatus. Hän sai enää 148 ääntä, viime vuonna 185.

Heinäluomaa ehkä lohduttaa muistella, että puhemies Sauli Niinistö sai viime vaalikaudella tässä vaiheessa 155 ääntä.

PEKKA ALAROTU

VIIKON VÄRSSY

Vaalijuhlat juhlittuina
alkaa arki aikamoinen
kuntakartan kova piirto
kynäsistä terät poikki
kadoksissa maalaisjärjet

vaalit uudet syksyn tullen
vähän aikaa urotöille
säästöjäkin saada pitäis
työt ja halut työttömille
drakmakantaan laittaa Kreikka

Jutta kohta kovaan tenttiin
joutuu Jyrkin joukkueessa
järki hokee päässä yhtä
tunne, peli ihan toista
kuinka voittaa Soinin sakki?

Mari perin vakavana
mennehiä muistellenkin
miettii miten vääntää voitto
ihan malliin pahan Paavon
sitä sietää pohdiskella

miettii rouvat myöskin sitä
millä poistaa voima väen
Jyrki-pomon vipusista
kelkan kiito kokoomuksen
suistaa poies raitehilta

Kaksi varmaa meillä silti
totuutta on taskuissamme
kansanvaalin vanhat kaksi
isänmaisen ihanaiset
Paavot ovat oikeassa

JUHA AALTOILA

jatkoa edelliseltä sivulta

Kolmannes huonokuntoisista vanhuksista viruu laitoshoidossa

Hoitolaitoksissa lääkitys ja kuntoutuksen puute vievät vanhusten toimintakyvyn. Professori Sirkka-Liisa Kivelä haluaa korvata laitokset virikkeellisillä palvelutaloilla.

TURUN YLIOPISTON VIESTINTÄ

Sirkka-Liisa Kivelän mielestä iäkkäiksi voi kutsua 75 vuotta täyttäneitä ja vanhuksiksi 85 vuotta täyttäneitä.

TÄYTTÄ ELÄMÄÄ

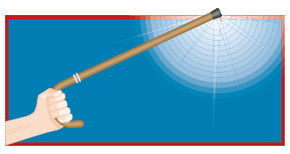

Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä 1998–2030

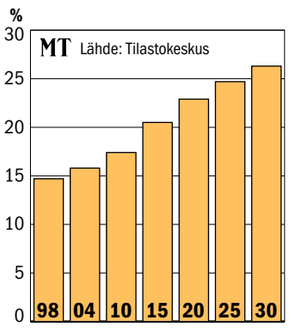

Vanhustenhoidon suurin ongelma on hoidon eriarvoisuus. Tätä mieltä on yleislääketieteen emeritaprofessori, ylilääkäri **Sirkka-Liisa Kivelä** Turun yliopistosta. Hän toimii myös Suomen senioriliikkeen varapuheenjohtajana.

”Meillä on erittäin hyvää vanhusten pitkäaikaishoitoa, mutta myös täysin ala-arvoista hoitoa ja kaikkea siltä väliltä.”

Hoitopaikkojen laatu vaihtelee suuresti jopa kuntien sisällä. Kivelän mielestä tilanne on lainvastainen, koska tasa-arvo kuuluu perusoikeuksiin.

Tätä epäkohtaa pyritään korjaamaan vanhuspalvelulailla, jonka pitäisi tulla voimaan 2014.

”Toisaalta kunnat eivät aina noudata lakejakaan, mutta ainakin vanhuspalvelulaki antaa kansalaisille paremmat mahdollisuudet nostaa oikeusprosesseja kuntia vastaan.”

Laitoksissa nähdään nälkää

Kivelän mielestä laadukasta hoitoa on ympärivuorokautinen palveluasuminen, jossa esimerkiksi muistisairaita puetaan päivittäin. Tarjolla on sosiaalisia aktiviteetteja, keskusteluseuraa ja ulkoilua vähintään viikoittain. Virikkeellisissä palvelutaloissa vierailee ulkopuolisia ryhmiä ja ruoka on laadukasta.

Toinen ääripää ovat pitkäaikaislaitokset. Samassa huoneessa makaa pahimmillaan seitsemän vanhusta, joiden toimintakyvyn kuntoutuksen puute ja psyykenlääkkeet ovat tuhonneet. Heille ei järjestetä ohjelmaa, eikä kukaan huolehdi syöttämisestä ja juottamisesta. Ruokailuvälit venyvät pitkiksi ja ravinnon laatu on ala-arvoista. Kivelän mukaan vanhuksia menehtyy hoitolaitoksissa aliravitsemukseen.

Monesti näissä laitoksissa myös suhtautuminen iäkkäisiin on ikävää.

”Jos iäkäs haluaa vessaan, saatetaan vastata, että sullahan on vaipat alla, paskanna niihin.”

Kivelä arvioi, että huonokuntoisista vanhuksista noin 30 prosenttia viruu laitoshoidossa.

Pitkäaikaista laitoshoitoa yritetään korvata palveluasumisella. Ongelma on, että laadukas hoito vaatii enemmän henkilökuntaa. Kun kunnat kilpailuttavat palveluita yksityisillä, henkilökuntaa karsitaan ensimmäisenä. Vaarana on, että myös palveluasumisesta tulee säilövää laitoshoitoa.

Hoito tuurista kiinni

Kivelän mukaan sekä maaseudulla että kaupungeissa on monentasoista vanhustenhoitoa. On tuurista kiinni, millaista hoitoa sattuu saamaan.

Suomessa on kuntia, joissa puolet asukkaista on eläkkeellä. Niissä verotulot eivät riitä ylläpitämään palveluita, joten yhdistyminen toiseen kuntaan voi olla järkevää.

Kuntaliitosten myötä myös terveydenhuollon ja sosiaalitoimen käytäntöjä yhtenäistetään, mikä on helpotus molempia palveluja tarvitseville ikääntyneille.

Vanhuspalvelulain toivotaan takaavan ikääntyneille oikeuden toimintakyvyn arviointiin, jonka perusteella kunnalla on velvollisuus järjestää pitkäaikaishoitoa. Toimintakykyä arvioidaan jo nyt, mutta laki pakottaisi tekemään sen kaikkialla samalla tavalla.

”Nyt siinä on hajontaa, mikä eriarvoistaa iäkkäitä”, Kivelä toteaa.

Valtaosa asuu yksin

Täysin yksityiset palvelutalot eivät vanhustenhoidon ongelmia ratkaise, koska ne veloittavat Kivelän mukaan asukkailtaan jopa yli 5 000 euroa kuussa. Siihen harvan eläkkeet riittävät.

Myöskään kotona asuminen ei ole aina paras vaihtoehto. Muistisairaat ja liikuntaesteiset vanhukset eivät pysty huolehtimaan syömisestä, hygieniasta ja sosiaalisista kontakteista.

Kivelä arvioi, että 75 vuotta täyttäneistä lähes kaksi kolmesta asuu yksin kotona. Yksinäisyys aiheuttaa vanhuksille masennusta ja alkoholiongelmia. Kivelän mielestä näitä ongelmia pitäisi hoitaa lääkkeettömästi, esimerkiksi psykoterapialla, muisteluryhmillä ja liikunnalla.

Vahva mielialalääkitys

Kivelän mukaan vanhus saattaa syödä kolmea, jopa neljää eri psyykenlääkettä.

”Pohjoismaiset vertailut pitkäaikaislaitoshoidosta osoittavat, että Tanskaan ja Ruotsiin verrattuna täällä käytetään kolminkertainen määrä psyykenlääkkeitä.”

Vanhustenhoidossa riittää työnsarkaa järjestöillekin. Kuten EU:n teemavuosi muistuttaa, iäkkäät tarvitsevat kanssakäymistä nuorten kanssa ja päinvastoin. Vierailuja kouluihin ja päiväkoteihin kannattaisi Kivelän mielestä lisätä. Samalla opittaisiin kohtaamaan muistisairaita, joiden määrä lisääntyy ihmisten keski-iän kasvaessa.

Muistiongelmien lääkkeettömästä hoidosta on Suomessa hyviä kokemuksia. Kivelän mielestä muistisairaille voitaisiin kehittää myös arkea tukevaa teknologiaa.

Mummo kotihoidossa

Kimmokkeen vanhustyöhön Kivelä sai jo lapsena. Hän asui Temmeksessä kolmen sukupolven talossa, jossa isä ja äiti hoitivat mummoa kuolemaan saakka.

”Silloin näin, että vanhuus voi olla tasapainoista, harmonista ja hyvää aikaa.”

Kivelä ymmärtää, ettei kotihoito ole enää niin yleistä, kun sukupolvet asuvat erillään ja työelämä on muuttunut. Tutkimusten perusteella perheet kuitenkin kantavat vastuuta iäkkäistä jäsenistä, vaikka kaikki eivät voikaan ryhtyä omaishoitajiksi.

Kivelän mielestä hyvä vanhuus edellyttää toimintakyvyn säilymistä. Sitä, että pääsee liikkumaan, syö hyvin ja tapaa ihmisiä. Kotona saa asua niin pitkään kuin se onnistuu ja palvelutaloon muutetaan lopulta omien rakkaiden huonekalujen ja esineiden kanssa.

KATJA KOLJONEN

KIRJA

”Siatkin syövät paremmin”

Yleislääketieteen emeritaprofessori **Sirkka-Liisa Kivelä** on kirjoittanut filosofian tohtori **Sari Vaapion** kanssa valaisevan teoksen vanhustenhoidon tilanteesta.

Kirjassa Vanhana tänään kuullaan kansalaisten omia kokemuksia. Ne vaihtelevat todella rankoista tapauksista ilahduttavan positiivisiin. Teoksen luettuaan jokainen voi itse päättää, kannattaako vanhenemista pelätä tämän päivän Suomessa.

Kokemuksia ravinnosta

”Isäni kuoli tukehtumalla ruokaansa. Kukaan ei seurannut hänen syömistään. Minulle kerrottiin hänen vain nukkuneen pois, mutta ruumiinavauspaperit kertoivat toista.”

”Kuta pienempi ryhmäkoti tai vuodeosasto, sitä parempi hoito. On aikaa syöttää.”

”82-kiloinen sairaalaan mennessään ja ennen kuolemaansa luiseva 43-kiloinen – oli sairaalaelämän kauhistuttava lopputulos.”

”Siatkin syövät paremmin kuin vanhukset. Viiden vuoden aikana en nähnyt yhtään tuoretta hedelmää.”

Puhtaus ja lääkitys

”Pissavaipatkin usein 16 tuntia vaihtamatta. Ahtaat huoneet, joissa oli 2–3 asukasta noin kymmenen neliön huoneessa. Kyllä siellä ammoniakki tuoksuu, kun hoitajat eivät ehdi vaippoja vaihtaa.”

”Jokin yö vietiin vessaan ja unohdettiin sinne. Jollakin tavalla konttaamalla äitini sieltä huoneen puolelle hivuttautui.”

”Mies oli surkea, kuin eksynyt lapsi. Likaiset vaatteet, rikkinäiset sukat, tavarat oli paiskattu muovikassissa kaapin pohjalle. Silmälasit, hammasharja ja muut tarvikkeet olivat kenkien ja vaatteiden seassa. Henkilökunnalla ei ollut aavistustakaan, että mies tarvitsi silmälaseja.”

”Olen kokenut ylilääkityksen tuhoa mieheni kohdalla. Hänestä tuli unelias ja sanaton.”

”Lääkärin lausuma muumioksi muuttuneen äitini sängyn vierellä: Meillä joudutetaan vanhusten kuolemaa morfiinilla.”

Kokemuksia luettuaan jää lohduton olo. Miten tällaista voi tapahtua? Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2009 tekemän kyselyn mukaan 86 prosenttia suomalaisista haluaa kohdentaa verovaroja nykyistä enemmän vanhustenhoitoon. Miksi viesti ei kulje päättäjille?

KATJA KOLJONEN

Sirkka-Liisa Kivelä ja Sari Vaapio: Vanhana tänään. 263 sivua. Suomen Senioriliike ry 2011.

MINIGALLUP

Pelottaako vanhuus?

KOTKA (MT)

MT kysyi maanantaina muutamalta kotkalaiselta vanhenemiseen liittyviä kysymyksiä:

1. Minkä ikäinen on vanha?
2. Pelottaako vanheneminen?

KIMMO HAIMI

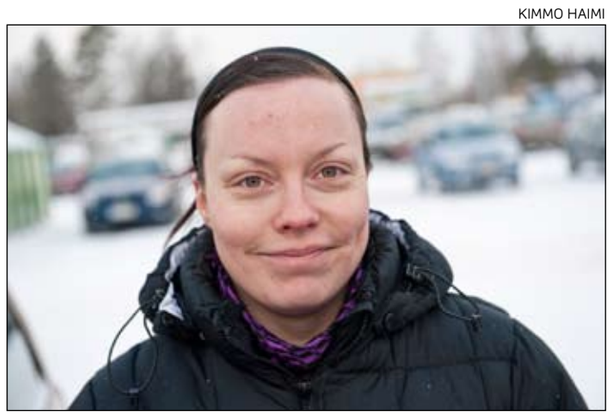

Riikka Juutila, 28

1. 70–80-vuotias.
2. Pelottaa, että tulee vaivoja ja huolehtiiko kukaan sitten. Pitää tehdä paljon lapsia.

Aila Nieminen, 73

1. Ihminen on niin vanha kuin itse uskoo.
2. Ei, kaikki vanhenevat.

Tauno Kovanen, 76

1. Sanoisin, etten minä ainakaan. Ehkä 80-vuotias.
2. Ei. Olen ollut terve, eikä suurempia harmeja ole ollut.

KOMMENTTI

Tervemenoa vanhuuteen

MARTIN RUETSCHI/KEYSTONE/LEHTIKUVA

Suomessa on kuntia, joissa puolet asukkaista on eläkkeellä.

Yksi jos toinen omainen on kauhulla seurannut läheisensä luhistumista sairaalassa. Pikkuhiljaa potilas laihtuu, elämänhalu katoaa eikä edes ruumiinavaus paljasta, miksi näin kävi.

Kukaan ei osaa sanoa, olisiko hyvällä hoidolla saatu potilas jalkeille ja mitä se hyvä hoito nykypäivänä tarkoittaa.

Vitkuttelu vanhuspalvelulain säätämisessä kielii siitä, että kustannusten pelätään karkaavan pilviin. Tällä menolla poliitikkojen maine vain ryvettyy kansan silmissä.

Kohtuullisen terveitä senioreita on paljon. Tämä kasvava joukko tuntuu yllättäen kiinnostavan yrityksiä jopa enemmän kuin poliitikkoja.

Hyvä signaali on esimerkiksi ABC-ketjun ja ET-lehden aikomus selättää yksinäisyyttä säännöllisillä juttutuokioilla liikennemyymälöissä.

Mikkeliläiset seniorit ovat teatterinsa avulla lääkinneet monta hiipivää masennusta. Ikinuoret ihmiset vaivoineen päivineen sopivatkin mainiosti aktiivisen ikääntymisen malliksi.

Tarina kertoo 86-vuotiaasta Mairesta, joka tuli erääseen esitykseen suoraan teholta.

Ikäännytään vain, mutta ei ikävystytä.

TARJA HALLA